

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.2.48

Альона Чугаєвська

ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, Україна

ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ЗАМІНИ НЕВІДБУТОЇ ЧАСТИНИ ПОКАРАННЯ БІЛЬШ М’ЯКИМ

Alona Chugaievskia

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5522-2693>

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

THE ISSUE OF THE PROCEDURE FOR THE REPLACEMENT OF THE NON-SERVED PART OF THE SENTENCE WITH A LENIENT PUNISHMENT

This article analyzes the application of the exemption from serving a sentence (parole) by replacing the non-served part of the sentence with a lenient punishment. The procedural differences between parole and parole by replacing the non-serving part of the sentence with a lenient punishment are identified. The list of circumstances to be established by the court when applying this type of exemption from serving a sentence is considered. The article analyzes studies and court practices to establish the circumstances that characterize the convict and lay grounds for replacing the non-served part of the sentence with a more lenient punishment. Deficiencies of the existing procedure for obtaining information about the convict personality were identified. The article proposes amendments to the existing procedures for applying for the exemption from serving a sentence through replacing the non-served part of the sentence with a more lenient punishment, which includes the engagement of the probation agencies into procedures.

Keywords: exemption from serving sentence, replacement of sentence by lenient punishment, procedures for exemption from serving sentence, probation authorities, penitentiary probation, criminal procedural law.

Постановка проблеми. В чинному законодавстві, науковій літературі, а також в узагальненнях судової практики, питання заміни невідбутої частини покарання більш м’яким, зазвичай, розглядається разом з умовно-достроковим звільненням від відбування покарання, оскільки здійснюється в такому ж процесуальному порядку (лише під час відбування покарання в порядку вирішення питань, пов’язаних з виконанням вироку). Проте, такий вид звільнення від відбування покарання потребує окремої уваги, оскільки має відмінності стосовно переліку обставин, які підлягають встановленню судом при розгляді цього питання, а також кола проблем, які виникають під час їх встановлення і потребує окремої уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню заміни невідбутої частини покарання більш м’яким присвячено увага багатьох вчених. Так, в своїх роботах це питання досліджували, зокрема: В. П. Герасименко, О. П. Горох, О. О. Дудоров, К. П. Задоя, Зельдов З.І., Н. В. Коломієць, Є. С. Назимко, О. І. Опанасенко, О. С. Пироженко, Є. О. Письменський, Ю. А. Пономаренко, М. В. Романов, С. В. Сахнюк, В. В. Скибицький, В. І. Тютюгін, О. В. Ус, М. І. Хавронюк, І. С. Яковець, А. М. Яценко та інші. Водночас в їх роботах більша увага приділялась саме матеріально-правовим підставам та умовам застосування заміни невідбутої частини покарання більш м’яким, проте питання процесуального прядку, аналізу обставин, які підлягають встановленню судом та проблем судової практики застосування цього виду звільнення залишаються ще й досі недостатньо дослідженими.

Виклад основного матеріалу досліджень. Звільнення від відбування покарання є окремим інститутом кримінального права, який включає в себе декілька субінститутів, які формуються за сукупністю різних ознак: звільнення від призначеного судом покарання (в КК розуміється як

звільнення від покарання); звільнення від відбування покарання; заміна більш м'яким та пом'якшення покарання. На жаль, КК України змішує ці субінститути з іншими, що ускладнює розуміння природи звільнення від відбування покарання і його класифікацію. Так, КК України у розділ XII, який за назвою присвячений звільненню від покарання та його відбування, відносить і притягнення до кримінальної відповідальності без призначення покарання (це одне із питань, що вирішується судом при ухваленні вироку, закріплене п.4 ч.1 ст. 368 КПК України) – що фактично є відмовою держави в особі суду від покарання особи (або ж звільнення від призначення покарання), а не звільнення від покарання, і відстрочення виконання покарання (ст. 536 КПК України). Водночас ми не можемо ігнорувати норми чинного законодавства і змушені включати їх у свою подальшу класифікацію, звісно акцентуючи увагу на їх іншій правовій природі.

Найпоширенішою підставою для класифікації видів звільнення від відбування покарання є наявність певних умов звільнення. За цією ознакою виділяють безумовне та умовне звільнення від відбування покарання. При безумовному звільненні особа звільняється від відбування покарання за наявності передбачених законом об'єктивних підстав (які не залежать від особи засудженого) і без покладання на особу додаткових умов (вимог) щодо виконання певних обов'язків. Це так зване «прощення», яке є одностороннім зобов'язанням держави звільнити особу.

Умовне звільнення від відбування покарання передбачає те, що закон визначає певні суб'єктивні умови, за яких особа може бути звільнена від відбування покарання, у тому числі, перед особою ставляться певні визначені законом умови (вимоги), яких вона повинна дотримуватись в обмін на застосування до неї звільнення від відбування покарання, так зване «прощення з умовою». Тут виникає двостороннє зобов'язання: держава зобов'язується звільнити особу від відбування покарання, якщо особа відповідає певним специфічним умовам або особа зобов'язується виконувати певні вимоги впродовж встановленого строку. У разі, коли ці суб'єктивні умови зникнуть (хвороба, вік, малолітня дитина), або у разі невиконання взятих на себе зобов'язань (не вчиняти нові злочини, стати на шлях виправлення, виконувати інші зобов'язання) держава може відмовитись від своїх зобов'язань, що має наслідком скасування застосованого судом звільнення від відбування покарання.

Існують також змішані види звільнення від відбування покарання, які за певних ситуацій можуть бути як умовними, так і безумовними.

Так, до умовного звільнення від відбування покарання, поряд з іншими належить заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.

Підстави для заміни покарання більш м'яким визначені в ст. 82 КК України. В цьому випадку засуджений по суті звільняється від раніше призначеного покарання, а невідбутої частини покарання йому замінують на більш м'яке, при умові, що засуджений став на шлях виправлення, про що чітко визначено у ч. 3 ст. 82 КК України. Тобто в даній ситуації мова йде про стимулювання законослухняної поведінки засудженого, яке вже дає право на заміну покарання більш м'яким, якщо ж засуджений і далі показує своєю поведінкою, що він вже виправився (а не лише став на шлях виправлення), цілком логічно, що до нього може бути в подальшому застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ч. 5 ст. 82 КК України).

Поряд з цим, у ч. 2 ст. 67, ч. 2 ст. 103 КВК України також встановлено, що засуджені, які стали на шлях виправлення або сумлінною поведінкою і ставленням до праці довели своє виправлення, можуть бути у встановленому законом порядку представлені до заміни невідбутої частини покарання більш м'яким або до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.¹

Можливість застосування певного заохочення вже на початковій стадії виправлення засудженого під час відбування покарання з подальшими перспективами звільнення від покарання є безумовно стимулом його законослухняної поведінки. В даному випадку має місце індивідуалізація покарання, через яку вдається швидше досягти цілей кримінальної відповідальності. Зокрема, умови відбування покарання засуджених до позбавлення волі на певний строк можуть відрізнятись залежно від поведінки засудженого шляхом переведення з одної установи виконання покарань до іншої. Одним із проявів індивідуалізації відбування покарання в цілях швидшого досягнення однієї із цілей покарання – виправлення засудженого, є заміна невідбутої частини покарання на інше – більш м'яке, що тягне за собою «покращення» умов відбування покарання через зміну правого становища засудженого.

Соціально-правовий сенс застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким полягає у підвищенні гарантій досягнення мети шляхом стимулювання позитивної поведінки засудженого¹. Як слушно зазначає О. І. Опанасенко, підставою для застосування заміни невідбутої

частини покарання більш м'яким є та обставина, що незважаючи на те, що засуджений ще не виправився, не довів своє виправлення (як це вимагається для застосування умовно-дестрокового звільнення (ст.82 ККУ), але вже став на шлях виправлення і для закріплення досягнутих результатів необхідний подальший вплив на нього, проте вже в умовах більш м'якого виду покарання². Саме тому коло обставин, які повинен встановити суд при розгляді цього питання відрізняється від обставин, які встановлюються при вирішенні питання про умовно-дестрокове звільнення, а тому підлягає окремому дослідженню.

Передумовою для заміни покарання більш м'яким є засудження особи з призначенням їй покарання у виді обмеження або позбавлення волі та відбуття засудженим частини призначеного йому покарання, як чітко закріплено ст. 82 КК України.

Отже, при вирішенні цього питання суд повинен встановити наступні обставини:

1. Чи дозволяє призначене особі покарання замінити його більш м'яким? Так, згідно з ч. 1 ст. 82 КК України заміна покарання більш м'яким може бути застосована лише щодо основного покарання у виді обмеження чи позбавлення волі. Проте при вирішенні цього питання особу одночасно може бути звільнено від відбування призначеного їй додаткового покарання лише у виді позбавлення права займати певні посади чи займатися певною діяльністю (ч. 2 ст. 82 КК України).

2. Чи є передумови для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким: за який злочин (злочини) засуджена особа та чи відбула особа визначену законодавством частину призначеного їй покарання (ч. 4 ст. 82 КК України)?

Обов'язкова частина призначеного покарання, яку повинен відбути засуджений, визначається залежно від тяжкості злочину (злочинів), за який її було засуджено, у зв'язку з чим суддя повинен співставити тяжкість кожного злочину, за який засуджено особу (а не розмір призначеного їм покарання) зі ст. 12 КК України та визначити тяжкість кожного з них.

Далі суддя повинен встановити, чи є серед злочинів, за які засуджено особу, корупційні, адже для них передбачено особливий порядок, а саме обов'язок особи відбути більшу частину призначеного їй покарання. Слід зазначити, що згідно примітки до ст. 45 КК України корупційними злочинами вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364⁻¹, 365⁻², 366⁻¹, 368, 368⁻³-369, 369⁻², 369⁻³ КК України.

Відповідно до ч. 4 ст. 85 КК України заміна можлива після фактичного відбуття засудженим: не менше третини строку покарання, призначеного судом за злочин невеликої або середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, а також за необережний тяжкий злочин; 2) не менше половини строку покарання, призначеного судом за корупційний злочин середньої тяжкості, умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі, коли особа раніше відбувала покарання у виді позбавлення волі за умисний злочин і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисний злочин, за який вона була засуджена до позбавлення волі; 3) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-дестроково і вчинила новий умисний злочин протягом невідбутої частини покарання.

Також слід звернути увагу, що відповідно до ч. 4 ст. 107 КК України до неповнолітніх заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням не застосовується (хоча в інших частинах статті мова йде про особу, яка вчинила злочин у віці до вісімнадцяти років), а не про неповнолітнього на дату розгляду цього питання, у зв'язку з цим, це положення потребує уточнення, адже якщо при відбуванні покарання особа стає повнолітньою, отже може звертатись до суду з клопотанням про застосування заміни покарання більш м'яким.

3. Чи є підстави для застосування до особи заміни покарання більш м'яким, тобто чи засуджений «став на шлях виправлення» і чим це підтверджується? Слід зазначити, що це є чи не найскладніше питання, яке потрібно дослідити та надати відповідь, адже ствердження або спростування того, що засуджений «став на шлях виправлення» є оціночним судженням, а в чинному законодавстві відсутні критерії для оцінки цієї категорії, і тому суддя кожного разу оцінює це на власний розсуд.

Слід зазначити, що судовий розгляд питання про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким має великий як виховний, так і запобіжний вплив, перш за все на самого засудженого. При цьому слід звернути увагу на те, що головною умовою прийняття такого рішення є доведеність факту того, що засуджений став на шлях виправлення (ч.3 ст. 82 КК України). Тому, суди під час судового

засідання при вирішенні питання про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким повинні приділяти особливу увагу аналізу поведінки засудженого під час відбування покарання, поясненням засудженого, представників органу, який відає виконанням покарання, спостережної комісії або служби у справах неповнолітніх по суті внесеного подання. Зокрема, слід ретельно з'ясувати ставлення засудженого до вчиненого злочину, праці та засуджених виправно-трудової установи, а також його наміри щодо залучення до суспільно-корисної праці та наявні потреби в наданні допомоги при обранні місця проживання і працевлаштування.

Відповідно до роз'яснень, викладених у пунктах 2, 17 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким»¹ умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміни невідбутої частини покарання більш м'яким можливе лише після повного та всебічного вивчення даних про особу засудженого.

Важливо встановити про які саме дані або обставини йде мова, які характеристики особи мають досліджуватись, і яким чином вони мають підтверджуватись.

Для розуміння обставин які мають досліджуватись із метою оцінки категорії «став на шлях виправлення», слід врахувати, що більшість вчених відносить заміну невідбутої частини покарання більш м'яким до заохочувальних норм кримінального права, призначених для стимулювання виправлення засуджених. Проте, варто зазначити, що ця норма застосовується не лише із розрахунку на майбутню поведінку для стимулювання подальшого виправлення, але, одночасно, її застосування є результат, наслідок позитивної поведінки засудженого і його переходу на шлях виправлення, яка має досліджуватись судом.

На думку О. В. Ус «ставання на шлях виправлення» – ще не означає повне виправлення засудженого, а вказує лише на прагнення засудженого до такого виправлення, показує позитивні зрушення в його поведінці, ставленні до праці, що разом свідчить про успішний запуск процесу виправлення, що може ефективно продовжуватись і в умовах відбування менш суворого покарання².

Слушно зауважує і Н. В. Коломієць, що поняття: «став на шлях виправлення» – це перший позитивний щабель виправлення засудженого, який означає, що у засудженого на цьому етапі з'явилась деяка позитивна тенденція у загальній спрямованості особистості, викликана виробленням мотиваційних стимулів: не мати порушень режиму і стягнень, сумлінно ставитись до праці, навчання, приймати участь у програмах виховного впливу.

В свою чергу, О. П. Горох визначає критерій «став на шлях виправлення» через сумлінність поведінки засудженого¹.

Водночас, на нашу думку, сумлінність поведінки вже свідчить про виправлення засудженого і є підставою для умовно-дострокового звільнення особи, в нашому випадку мова йде лише про стійку тенденцію до того, що особа стала на шлях виправлення, а отже має право на заміну невідбутої частини покарання.

Слід зазначити, що ключовим документом який досліджується судом при вирішенні питання про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, фактично, є характеристика засудженого, яка надається органом чи установою відбування покарань. У зв'язку з цим, очевидним стає факт, що засуджений ставиться в залежність від дій адміністрації органу або установи, і у разі певного конфлікту з нею ризикує отримати «негативну» характеристику. Тому, на нашу думку, все більшого значення тут мала б бути діяльність органу пробації, його пенітенціарна пробація, як незалежного від установи виконання покарань органу.

Проте відповідно до ст. 10 Закону України «Про пробацію»² вона не здійснюється щодо засуджених до позбавлення чи обмеження волі. Вважаємо, що це є суттєвим недоліком, оскільки надавати характеристику засудженого для суду повинен все ж незалежний орган на підставі вивчення всіх документів, а не орган чи установа, в якій засуджений відбуває покарання. Тому ми пропонуємо розширити сферу пенітенціарної пробації на осіб засуджених до обмеження та позбавлення волі які мають формальні підстави для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, враховуючи те що наразі пенітенціарна пробація має безперешкодний доступ на територію місць виконання покарань у виді обмеження або позбавлення волі, ознайомлення з відповідними документами та спілкування з засудженим, виявляючи, їх наміри щодо організації свого майбутнього життя (ст. 11 Закону України «Про пробацію»).

Вразі розширення сфери пенітенціарної пробації, саме орган пробації мав би зосередитись на виявленні фактів, які б підтверджували, що засуджений став (виявив намір, устремління) на шлях

виправлення, зокрема: непорушення режиму відбування покарання; відсутність дисциплінарних стягнень; непорушення режиму відбування покарання після погашення дисциплінарних стягнень; участь у програмах виховного впливу; активна участь у громадському житті кримінально-виконавчої установи; підвищення рівня освіти; наявність подяк; участь у колективах самодіяльності; часткове відшкодування збитків потерпілому, бачення свого майбутнього тощо.

4. Яким видом більш м'якого покарання може бути замінена невідбута частина покарання і який його розмір повинен бути призначений? Щодо розміру покарання в ч. 1 ст. 82 КК України чітко зазначено, що більш м'яке покарання призначається в межах строків, установлених у Загальній частині КК України для певного виду покарання, і не повинне перевищувати невідбутого строку покарання, призначеного вироком.

Проте з вибором виду більш м'якого покарання, на практиці, виникають певні труднощі. Так, в ст. 51 КК України, система покарань побудована таким чином, що перелік покарань розміщено від менш суворого до більш суворого. В окремих судових рішеннях суди вказують на необхідність застосування лише покарання, яке на один ступінь м'якше за призначене, тобто позбавлення волі можна замінити лише на обмеження волі, а обмеження волі – на арешт. Інші ж суди вказували на те, що суд не обмежений видами м'якших покарань, які може застосувати. Ми підтримуємо другу позицію і вважаємо, що суд з урахуванням доказів і ступеня «ставання засудженого на шлях виправлення» може призначити будь-яке з більш м'яких покарань, вказаних в ст. 51 КК України. Крім того, в Законі України «Про пробацію» передбачено, що наглядова пробація, зокрема, здійснюється щодо осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, що підтверджує обґрунтованість такої позиції.

Ще однією проблемою є подальше застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, яким попередньо було замінено покарання більш м'яким. В літературі існувала думка з посиланням на п. 11 ППВСУ від 26 квітня 2002 р. № 2 «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким», де зазначено, що при вирішенні питання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким щодо засудженого, покарання якому було пом'якшено згідно з актом амністії, помилування або за рішенням суду, фактично відбута частина покарання повинна обчислюватись виходячи з покарання, встановленого актом амністії, помилування або рішенням суду, що умовно-дострокове звільнення може бути застосовано після фактичного відбування певної частини більш м'якого покарання (яке було призначене на заміну частини основного згідно зі ст. 82 КК України)¹. Проте тут мова йде про пом'якшення покарання (коли змінюється вид чи розмір всього покарання, винесеного первісним рішенням суду, наприклад, через пом'якшення санкції статті), а не про заміну частини невідбутого покарання більш м'яким. Тому, на нашу думку, повинні застосовуватись загальні правила ст. 81 КК України щодо відбуття частини покарання, призначеного за вироком суду (з урахуванням відбутої частини більш м'якого покарання, якщо це необхідно для застосування умовно-дострокового звільнення).

У зв'язку з цим виникає питання, на якому етапі можна розглянути питання умовно-дострокового звільнення чи інших видів звільнення щодо особи, до якої було застосовано заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, оскільки на практиці суди відмовлялися у розгляді цих питань раніше як через рік після розгляду попереднього питання. Проте згідно ч. 7 ст. 539 КПК України у разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням розгляд повторного клопотання з цього самого питання щодо осіб, засуджених за тяжкі та особливо тяжкі злочини до позбавлення волі на строк не менше п'яти років, може мати місце не раніше як через рік з дня винесення ухвали суду про відмову, а щодо засуджених за інші злочини – не раніше як через шість місяців. Тобто мова йде саме про розгляд клопотання про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким у разі відмови у його задоволенні і не поширюється на інші рішення, а тому клопотання з інших причин можуть розглядатись судом будь-коли. Крім того, рішення суду про відмову у задоволенні такого клопотання може бути оскаржено.

Щодо можливостей касаційного оскарження ухвали апеляційного суду про відмову в застосуванні заміни покарання більш м'яким Верховний Суд сформував усталену практику, що такі ухвали не можуть оскаржуватись в касаційному порядку, оскільки не перешкоджають подальшому кримінальному провадженню. Така позиція сформульована судом у провадженнях № 51-1316 ск 19, 51-8002км18, 51-9395ск18, 51-960 ск 19¹ та багатьох інших.

Висновки. Щодо заміни покарання більш м'яким і літературі висловлюються обґрунтовані думки, що це не є звільненням від відбування покарання, оскільки лише передбачає його заміну на інше – більш м'яке покарання, яке особа продовжує відбувати. На нашу думку, заміна покарання на більш м'яке фактично є частковим звільненням особи від призначеного їй покарання судом і призначення нового більш м'якого покарання.

Підставою для його застосування є оціночне судження: «засуджений став на шлях виправлення», в законодавстві відсутні критерії для оцінки цієї категорії, а тому суддя завжди оцінює це на власний розсуд. Ключовим документом тут фактично є характеристика засудженого, надана органом чи установою відбування, у зв'язку з цим засуджений ставиться в залежність від дій адміністрації і у разі певного конфлікту з нею ризикує отримати «негативну» характеристику. Тому все більшого значення тут мала б набути діяльність органу пробації, його пенітенціарна пробація, як незалежного від установи виконання покарань органу. Проте відповідно до ст. 10 Закону України «Про пробацію» пенітенціарна пробація не поширюється на засуджених до позбавлення чи обмеження волі, які мають формальні підстави для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Вважаємо це суттєвим недоліком, оскільки надавати характеристику засудженого для суду повинен все ж незалежний орган на підставі вивчення всіх документів, а не орган чи установа, в якій засуджений відбуває покарання.

Таким чином, дослідження процесуального порядку заміни невідбутої частини покарання більш м'яким дає можливість зробити нам внести наступні пропозиції:

- розширити сферу пенітенціарної пробації на осіб засуджених до обмеження та позбавлення волі які мають формальні підстави для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким;
- оскільки пенітенціарна пробація має безперешкодний доступ на територію місць виконання покарань у виді обмеження або позбавлення волі, ознайомлення з відповідними документами та спілкування з засудженим, покласти на пенітенціарну пробацію обов'язок щодо підготовки висновків про наявність у засудженого передумов для застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, тобто, встановлення фактів які свідчать про те що засуджений «став на шлях виправлення».
- надати органам пробації право участі у розгляді питань виконання вироку, зокрема щодо заміни невідбутої частини покарання більш м'яким ст.539 КПК України.

References:

1. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy 2001* [Criminal Code of Ukraine] (Verkhovna Rada of Ukraine). *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> (2019, October, 18). [in Ukrainian].
2. *Kryminalnyi procesualnyi kodeks Ukrainy 2012* [Criminal Procedural Code] [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> (2019, October, 08). [in Ukrainian].
3. *Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy 2003* [Criminal Penal Enforcement Code] [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>> (2019, October, 08). [in Ukrainian].
4. Kolomyiech, N.V. (2014). Pravovy analiz ponyattya zaminy nevidbutoyi chastyny pokarannya bilsh myakym [Legal Analysis of the Non-Served Part of Sentence Replacement with Lenient Punishment], *Formu prava, no. 1*, 254-258. [in Ukrainian].
5. Opanasenko, O.I. (2009). Problemy zastosuvannya zaminy nevidbutoyi chastyny pokarannya bilsh myakym pokaranniam u period vykonannya-vidbuvannya pokarannya [Non-Served Part of Sentence Replacement with Lenient Punishment Application Issues]. *Visnyk Xarkivskogo nacionalnogo universytetu vnurishnix sprav, no. 3*, 90-96. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2009_3_14> (2019, October, 08). [in Ukrainian].
6. On Parole and Non-Served Part of Sentence Replacement with Lenient Punishment, Decree of the Full Supreme Court 2002. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02>> (2019, October, 08). [in Ukrainian].
7. Us, O.V. (2011). Zamina nevidbutoyi chastyny pokarannya bilsh myakym [Non-Served Part of Sentence Replacement with Lenient Punishment]. *Pytannya borotby zi zlochynnistyu, no 2(65)*, 182-191. [in Ukrainian].
8. Kolomyiech, N.V. (2015). Pidstavy zastosuvannya zaminy nevidbutoyi chastyny pokarannya bilsh myakym [Legal Grounds for the Application of the Replacement of the Non-Served Part of Sentence with Lenient Punishment]. *Zhurnal sxidnoevropejs' kogo prava, no. 12*, 56-60. [in Ukrainian].
9. Gorox, O.P. (2015). Vypravlennya zasudzhеного yak pidstava dlya zaminy nevidbutoyi chastyny pokarannya bil'sh myakym. [Correction of Convict as a Legal Ground for the Replacement of the Non-Served Part of Sentence with Lenient Punishment]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky. vol. 168*, 146-151. [in Ukrainian].

10. *Law on Probation 2015* (Verkhovna Rada of Ukraine). *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>> (2019, October, 08). [in Ukrainian].
11. Nastasyak, O. (2015). Problemy zastosuvannya st. 81 ta 82 Kryminalnogo kodeksu Ukrayiny do osib, yaki vidbuvayut pokarannya u vy`di obmezheniya voli [Issues on the Clauses 81 and 82 of the Criminal Code Application to the Persons Served Sentence in the Form of Freedom Deprivation]. *Naukovyi chasopys Nacionalnoyi akademiyi prokuratury Ukrayiny, no. 4*, 105-113. [in Ukrainian].
12. *Iedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen* [Unified Stater Registry of the Court Decisions], <<http://reyestr.court.gov.ua>> (2020, March, 08). [in Ukrainian].